

JEZYK
– STYL – GATUNEK

Katowickie spotkania doktorantów

NR 2619

JEZYK – STYL – GATUNEK

Katowickie spotkania doktorantów

pod redakcją
MAŁGORZATY KITY

przy współudziale
MARIИ CZEMPKI-WEWIÓRY, MAGDALENY ŚLAWSKIEJ i MARIИ WACŁAWEK

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2009

Redaktor serii: Językoznawstwo Polonistyczne
OLGA WOLIŃSKA

Recenzent
MAŁGORZATA KARWATOWSKA

Na okładce zamieszczono: Kompozycję witrażową Andrzeja Kałuckiego ©
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego dziękuje
Panu Andrzejowi Kałuckiemu za umożliwienie reprodukcji

Publikacja będzie dostępna – po wyczerpaniu nakładu –
w wersji internetowej:

Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Spis rzeczy

Wstęp (<i>Małgorzata Kita</i>)	7
--	---

CZĘŚĆ PIERWSZA

WOJCIECH HEPEK, Gatunek jako narzędzie interpretacji	11
IWONA SZATKOWSKA, Kategoria „punktu widzenia” w charakterystyce typologicznej gatunku mowy	22
AGATA ŻUK, Porada prasowa – poradzić, poinformować czy zmanipulować?	33
MAGDALENA BŁASZAK, Nekrologi w kulturze polskiej i macedońskiej	42
JADWIGA BZDOŃ, Nekrolog jako gatunek tekstu. Uwagi o pokrewieństwie stylistycznym z biogramem	48
MAGDALENA ŚLAWSKA, O pewnym politycznym pojedynku, czyli Najstub pyta tak, jak nie powinien	59

CZĘŚĆ DRUGA

MARIA CZEMPKA-WEWIÓRA, Pamięć w języku, „język” pamięci – zarys problematyki	73
JOANNA MADEJ, Sposoby wartościowania w języku polityki (na przykładzie tekstów parlamentarnej kampanii wyborczej 2005 roku)	86
ALEKSANDRA JANKOWSKA, Między kreacją a rzeczywistością w <i>reality show</i> (na podstawie programu telewizyjnego <i>Bar</i>)	100

BARTOSZ CZAJKOWSKI, Zapożyczenia angielskie w polskim języku medycyny	110
ADRIANA ŁUCZKOWSKA, Eufemizmy i dysfemizmy w recenzjach filmowych	118

CZĘŚĆ TRZECIA

ANNA GUZY, Język a świat dziecięcej wyobraźni	129
JUSTYNA DUDEK-CHOLEWA, Dziecko w roli autora tekstu	140
OLIWIA ADAMEK-ANDRZEJEWSKA, Stereotyp mężczyzny w języku i świadomości młodzieży licealnej	150
MARIA WACŁAWEK, „Słowo jest wielkim mocarzem...” – retoryka i reklama a praktyka szkolna	162
MAGDALENA WITCZYK, Przyczyny utraty umiejętności posługiwania się językiem	176

CZĘŚĆ CZWARTA

BEATA RUSEK, Palindrom jako przykład symetrii w języku	187
ALEKSANDRA TOBÓR-BARANOWSKA, Nie komunikować – prowokować	198
MALGORZATA KRZYSZTOFIK, Sposoby wyrażania uczuć w prozie Andrzeja Sapkowskiego (na przykładzie wybranych emocji negatywnych)	210
DAGMARA JEZIERSKA, Felietony Stanisława Wasylewskiego, czyli o tym, czy z życia romantyka można zrobić „newsa”	221
ŁUCJA STANICZKOWA, Obecność gwary śląskiej w literaturze – próba opisu zagadnienia na wybranych przykładach	231
IZABELA SKROBAK, Teologia i literatura w ekumenicznym wymiarze twórczości ks. Jerzego Szymika	243
Summary	255
Zusammenfassung	257

Wstęp

Tom *Język – styl – gatunek. Katowickie spotkania doktorantów* składa się z artykułów doktorantów Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego. Dla wielu z nich jest to prawdziwy debiut naukowy, pierwsze wystąpienie publiczne, pierwsza prezentacja swoich myśli, pierwsza publikacja, tym samym – poddanie się naukowemu osądowi. Kilkoro autorów swoje pierwsze kroki naukowe stawiało w Studenckim Kole Naukowym Językoznawców. Dawało im to możliwość wystąpień na konferencjach organizowanych przez to Koło bądź inne: czy to wewnętrznych, czy ogólnopolskich.

Dla wszystkich ten tom oznacza wejście do społeczności akademickiej. To pierwszy krok w przyszłość naukową, zarówno w skali indywidualnej, dla poszczególnych autorów, jak i w wymiarze zbiorowym, dla całego środowiska katowickiego i ogólnopolskiego.

Doktoranci oraz studenci często biorą udział w projektach naukowych środowiska akademickiego, na równych prawach jako członkowie społeczności uniwersyteckiej uczestniczą w konferencjach naukowych. W niniejszym tomie prezentujemy przemyślenia 22 doktorantów. Tak ukształtowany zespół autorów stwarza okazję do refleksji nad stanem i perspektywami badawczymi środowiska katowickich językoznawców.

Tematyczna formuła spotkania jest szeroka, obejmuje bowiem trzy ważne bloki współczesnej myśli lingwistycznej: język, styl i gatunek. Te kręgi tematyczne są obecne w licznych publikacjach naukowców z Uniwersytetu Śląskiego. Spotykają się tu różne dziedziny językoznawcze, różne postawy metodologiczne, badania do-

tyczą różnych „poziomów” języka. Badania synchroniczne przenikają się z ujęciami diachronicznymi. Obok nurtów od lat obecnych w pracach badawczych pojawiają się projekty wprowadzające nowe wątki myślowe. Danuta Ostaszewska w przeglądowej publikacji *Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego. Propozycje i osiągnięcia naukowe u progu XXI wieku* (Katowice 2005) wskazuje kręgi badawcze od lat zajmujące badaczy z tego środowiska: stylistyka językoznawcza, socjolingwistyka, lingwistyka antropologiczna, komunikacja społeczna, problematyka śląskoznawcza, badania historycznojęzykowe, badania dotyczące systemu językowego, badania leksykograficzne. Wskazuje też te, które pojawiły się w ostatnich latach: badania nad rozmową, problematyka genologiczna, refleksja metaleksykograficzna oraz prace uwzględniające optykę glottodydaktyczną. W tomie *Język – styl – gatunek. Katowickie spotkania doktorantów* reprezentowana jest większość tych wątków.

Na niniejsze opracowanie składają się teksty napisane przez badaczy z kilku domen filologicznych: przeważają językoznawcy poloniści, ale wśród autorów są również neofilologowie, badacze literatury, teoretycy literatury, dydaktycy. Przygotowanie wspólnej książki stworzyło forum sprzyjające wymianie myśli, doświadczeń, lektur, a także poszukiwaniu wspólnego języka.

Małgorzata Kita

Language – style – genre Meetings of PhD candidates in Katowice

S u m m a r y

The volume *Language – style – genre. Meetings of PhD candidates in Katowice* consists of the articles written by PhD candidates at the Faculty of Philology at the University of Silesia. For many of them, it is a real academic “debut”, the first public appearance, the first presentation of their thoughts, the first publication, and, thus, submission to the academic opinion. Some of the authors presented their works within the activity of the Student Academic Circle of Linguists. It gave them a chance to take part in conferences organized by the circle, whether it be the local or all-Poland ones. For all of them, the volume means entering the academic community. It is the first step in their academic future, both on an individual scale for particular authors, and a collective one for the whole academic circle in Katowice and Poland.

A thematic frame of the meeting is broad. It involves three important elements of the contemporary linguistic thought: language, style, genre. These thematic issues are present in numerous academic publications from the University of Silesia. Different linguistic areas and different methodological approaches meet here. The studies concern different “levels” of the language. A synchronic perspective permeates into the diachronic one. Apart from the trends to be observed in the research for many years, the projects introducing the new thoughts appear. Danuta Ostaszewska, in her overview publication, *The Institute of Polish at the University of Silesia. Academic prospects and achievements at the turn of the 21st century* (Katowice 2005), indicates the academic circles that have been interested in the very subject-matter for many years. It is linguistic stylistics, sociolinguistics, anthropological linguistics, social communication, Silesia-oriented issues, historio-linguistic studies, the research on the language system and lexicography. She also points to the latter-day works, i.e. studies on talk, genology, metalexical reflection and research taking into account a glottodidactic perspective. The volume *Language – style – genre. Meetings of PhD candidates in Katowice* discusses most of these aspects.

The work is composed of the texts written by the researchers from several philological domains. The (Polish) linguists predominate, however, neophilologists, literature researchers, literature theorists and didactics also contribute to the volume. The joint publication constituted the forum accelerating the exchange of thoughts, experiences, books, as well as search for the common language.

Sprache – Stil – Gattung Doktorandentreffen in Katowice

Zusammenfassung

Der Band *Sprache – Stil – Gattung. Doktorandentreffen in Katowice* besteht aus den von den Doktoranden der Philologischen Fakultät der Schlesischen Universität verfassten Artikeln. Für die meisten war das ihr wissenschaftliches Debüt, ihr erstes Auftreten vor der Öffentlichkeit, ihre erste Publikation – dadurch wurden sie der wissenschaftlichen Beurteilung ausgesetzt. Einige Autoren taten ihre ersten Schritte als Wissenschaftler in Sprachwissenschaftlichen Studentenzirkeln. Diese Tätigkeit ermöglichte ihnen, an den von den Zirkeln organisierten inneren und gesamtpolnischen Konferenzen teilzunehmen. Mit dem vorliegenden Buch treten alle Autoren der Hochschulgemeinschaft bei und tragen zu ihrer eigenen wissenschaftlichen Zukunft und zur Zukunft des ganzen Kattowitzer und gesamtpolnischen Wissenschaftsmilieus bei.

Das Thema des Treffens umfasst drei wichtige Bereiche der gegenwärtigen Linguistik: Sprache, Stil und Gattung, die auch in zahlreichen anderen Publikationen der schlesischen Wissenschaftler behandelt werden. Es werden hier verschiedene sprachwissenschaftliche Bereiche und verschiedene methodologische Standpunkte vertreten und die synchronischen und diachronischen Untersuchungen betreffen verschiedene Sprachebenen. Neben den in der Sprachwissenschaft schon bekannten Themen kommen hier auch ganz neue Motive zum Vorschein. In ihrer Überblickspublikation *Schlesische Universität, Institut für Polnische Sprache. Initiativen und wissenschaftliche Errungenschaften an der Schwelle des 21. Jhs* (Katowice, 2005) nennt Danuta Ostaszewska folgende sprachwissenschaftliche Forschungsbereiche: sprachwissenschaftliche Stilistik, Soziolinguistik, anthropologische Linguistik, zwischenmenschliche Kommunikation, Schlesienkunde, sprachhistorische, lexikografische und Sprachsystemuntersuchungen. Sie weist auch auf solche Forschungsthemen hin, die in den letzten Jahren angesprochen werden: Erhebungen über das Gespräch, genologische, metalexikografische und glottodidaktische Probleme. Die meisten Themen sind im vorliegenden Band berücksichtigt.

Die Verfasser von den im Buch veröffentlichten Texten vertreten mehrere Sprachwissenschaftsgebiete: es sind vor allem Polonisten, aber auch Neuphilologen, Literaturforscher, Literaturtheoretiker, Didaktiker. Ihre gemeinsame Arbeit war eine gute Gelegenheit, Gedanken, Erfahrungen und Lektüren auszutauschen und nach einer gemeinsamen Sprache zu suchen.

Redaktor: OLGA NOWAK

Redaktor techniczny: MAŁGORZATA PLEŚNIAR

Korektor: MIROŚŁAWA ŻŁOBINSKA

Copyright © 2009 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1761-8

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 16,25. Ark. wyd. 14,5. Przekazano do łamania w sierpniu 2008 r. Podpisano do druku w kwietniu 2009 r. Papier offset. kl. III, 90 g

Cena 22 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: SOWA Sp. z o.o.
ul. Hrubieszowska 6a, 01-209 Warszawa